

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд на ИВАН АЛЕКСАНДРОВИЧ ЗАХАРИЕВ за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки – Медии и комуникации – Манипулация в комуникацията на тема: „МАНИПУЛАТИВНИ ТЕХНИКИ В ЕЗИКА НА ФОТОГРАФИЯТА (ФОТОГРАФСКИТЕ ЗНАЦИ И ТЯХНОТО ВИЗУАЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ПРИ НЕВЕРБАЛНАТА КОМУНИКАЦИЯ)“

от ПРОФ. Д-Р ВЕСЕЛИНА ВЪЛКАНОВА

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДОКТОРАНТА

Иван Захариев е магистър на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по руска филология. Има значителен професионален опит – почти 30 години работи като професионален фоторепортер във вестниците „168 часа“, „Отечествен фронт“ и „24 часа“. Бил е зам. главен редактор на „168 часа“ и на в. „България днес. Колегата има много публикации на фотографии в печатни и електронни медии. Водил е курс по „Фотография и журналистика“ за бакалаври и магистри към департамента по „Визуални изкуства“ в НБУ. Удостоен е с диплом за „Фотограф художник“ от Клуба на фотододейците в България към Комитета за културата, има награди от салона за експериментална фотография „Стилб“, от изложбите

„Политическа фотография“, биенале „Фодар“ и др. Участва в много общи изложби организирани от Клуба на фоторепортерите в България, а автор е на редица самостоятелни фотографски изложби, последните от които са „Фотоувеличение – снимки от Голямото поетично четене в 65 аудитория“, „София в рими – градския пейзаж“ и др. Предпочитаните жанрове и теми в творчеството му са събитийният репортаж, портретна и спортната фотография.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА

Дисертационният труд с общ обем 327 страници се състои от увод, четири глави, заключение, библиография от 206 заглавия, от които 183 на кирилица и 23 на английски език. Авторската справка за научните приноси е приложена към автореферата. За визуализация към текста са включени още 12 графики, 5 таблици и 38 снимки.

Авторефератът, приложен към документацията, е с обем 126 страници и представя дисертационния труд чрез описание и анализ на: общата характеристика на дисертационния труд, актуалността на темата, област, обект, предмет и ограничения, цели и задачи, научна новост на труда, практическо значение, методи на изследване и анализ, докторантска хипотеза, обем и структура и основно съдържание.

Макар и прекомерен като обем, авторефератът е адекватен на дисертацията, отразява по същество структурата, подхода и основните обобщения и отговаря на изискванията за автореферирание на дисертационен труд.

Дисертационният труд е бил добросъвестно преработен и редактиран и след предварителното обсъждане – засилени са обосновките и представянето на авторската концепция; прецизирани са термини; библиографията е представена по стандарт; отстранени са някои технически несъвършенства. Така вследствие на редица съдържателни и технически промени в дисертацията при постапробационната ѝ редакция и съобразяването с мненията и препоръките на рецензентите и участвалите в дискусията дисертационният труд е по-прецизен и по-ефективен от гледна точка на доказването на изследователските тези.

По темата на дисертационния труд докторантът е публикувал три статии в научна периодика, с което отговаря на изискванията в това отношение.

ПРЕЦЕНКА НА АКТУАЛНОСТТА НА ПРОБЛЕМА

Извън всяко съмнение е налице дисертационен труд, който хвърля светлина върху актуална и важна тема, свързана с манипулацията във визуалната комуникация, със специфичните особености и техниките за психологическо въздействие върху аудиторията. От психологията на възприемането е известно, че професионално заснети и добре редактирани фотографии се съхраняват много по-продължително в дълготрайната памет на човека, отколкото вербални информации.

Фокусът към манипулативната страна на фотографската комуникация е оправдан и напълно разбираем – режисираното изображение в медиите има силно убеждаващо въздействие, а подвеждането на човешкото възприятие чрез снимките е толкова старо, колкото самият фотографски процес. От друга страна днес дигиталната среда повече от

всякога в историята на човечеството дава хранителна среда за дезинформация и фалшиви новини. Затова изграждането на фотографска култура наред с техническите познания, нужния опит и рефлекс от страна не само на професионалните журналисти, но и от страна на аудиторията се оказва особено важен и ценен филтър във време на визуален „потоп“ и хипервизуализация в комуникацията, на навлизане на нови приложения за обработка и поствизуализация, на субективните ракурси, на светкавичното разпространение на журналистическата фотоинформация.

Тук авторът се самоограничава до медийната фотография и се занимава главно с онези изображения, които са предназначени за информационните и новинарски раздели на медите. От фокуса на изследвателя са изключени колажът, фотомонтажът и други интерпретативни жанрове фотоизображения.

ПРЕЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

При стратифицирането на обекта и предмета и при извеждането на научния проблем са отчетени както сложността на изследваната област, така и многоаспектността на съществуващите противоречия, свойства и отношения на обекта, които характеризират изследваната проблемна ситуация.

Дисертацията си поставя като основна цел идентифицирането на манипулативните техники, които са възможни и специфични за фотографията като основно изразно средство и комуникационен канал на медиите, анализирането на подходите за маскиране, подмяна и изкривяване на семантични линии и пластове от визуалните съобщения в журналистиката.

Авторът добросъвестно формулира задачите на изследването, като изхожда от целта и подхода за стратификация на обекта, който прилага, сред тях е изследването на механизма за манипулативно въздействие с фотографски изображения в медиите. Безспорно, дисертацията представлява новост за изследванията по визуална комуникация чрез анализа и обобщението върху манипулацията чрез фотографски техники в медиите, а изведените практико-приложни методи и принципи за манипулация и насочено психологическо въздействие върху аудиторията имат приносен характер.

За изпълнение на целите и поставените задачи докторантът се опира на методология, включваща: теоретичен обзор, анализ на примери от практиката, анализ и синтез, сравнителен анализ, емпирично изследване и качествен анализ.

Първата глава на дисертацията „КОМУНИКАЦИЯ – ПОНЯТИЯ, МОДЕЛИ, ТЕОРИИ“ въвежда теоретичната база на предмета, за което докторантът е проучил обстойно концепции, теории, изследвания на водещи автори в това поле. Тук мисля, че по-бързо навлизане в темата и изоставянето на детерминирането на отдавна известни на науката понятия, цели и модели, функции на комуникацията (към които авторът не добавя свой принос) и по-директното насочване към същностното за обекта – структура на фотографското изображение и природа на манипулацията, би било по-пълноценно за по-ефективното доказване на авторските тези.

Във Втората глава „ФОТОГРАФИЯТА ЗА ЦЕЛИТЕ НА МАНИПУЛАЦИЯТА В МАСОВАТА КОМУНИКАЦИЯ“ докторантът се заема със задачата да изясни понятието за манипулация и как тя може да бъде осъществяване чрез фотографския език. На базата на основните източници по темата И.

Захариев извежда понятия, прави типологизации, търси различни разбирания за обекта, извежда начините на функционирането на фотографията, прилага класически модели към класифицирането на манипулацията. Като приноси могат да бъдат посочени изводите върху дейността на професионалните фотографи и фотожурналисти като субекти, извършващи манипулация, както и върху професионалните качества на фоторепортера за реализиране на манипулативно въздействие. Тук 30-годишният опит на автора като участник в комуникационния процес се свързва с теоретичните натрупвания и води до приноси обобщения и резултати.

Третата глава „**ФОТОГРАФСКИ ТЕХНИКИ ЗА ПСИХОЛОГИЧЕСКО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪВ ВИЗУАЛНАТА КОМУНИКАЦИЯ ЗА ПОСТИГАНЕ НА МАНИПУЛАТИВНИ ЦЕЛИ**“ има за акцент анализът и обобщенията върху онези техники на фотографския език, които могат да въздействат върху аудиторията – обект на изследване са концепциите за кадъра, гледната точка, композиционната рамка, ракурсът, осветлението, фокусирането, позата. Същностни за научния проблем без съмнение са въпросите за визуалното рамкиране, кадрирането, плановете на фотографията, композицията на означаващите елементи, фигурата и фона, фокуса и остротата за целите на манипулацията. Трябва да бъде отбелязан анализът върху подбора на снимките в медиите като инструмент за конструиране на доверие. Тук емпирично изследване би обективирало изводите и би подкрепило доказването на авторските тези.

В четвъртата глава „**ИЗСЛЕДВАНЕ НА НЕВЕРБАЛНИ ВНУШЕНИЯ ЧРЕЗ ПОВЕДЕНИЕТО ПРЕД КАМЕРА НА 12 ПОЛИТИЧЕСКИ ЛИДЕРИ**“ авторът се заема с изследване на манипулативните техники в езика на фотографията в

печатните и дигитални медии, проведено на принципа case study. Емпиричният материал се състои от фотографски изображения, чрез които се изследват поведението пред камера на 12 политически лидери – представители на различни култури, през които се гледат не само поведенческите модели, а и манипулативните фотографски техники, включени в снимачния процес, както и подходите към невербалните внушения, които въздействат върху аудиторията.

КАЧЕСТВА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В разработката са демонстрирани много ярко професионалната рефлексия на докторанта и трайният му интерес към изследователското поле, на което се е посветил.

Текстът се чете с интерес и лекота, налице е подчертана аналитичност. Целите на дисертацията са точно и конкретно формулирани, научният проблем е заявен в увода, формулирани са научни тези, направените предположения и въпроси методично се изследват и доказват в главите. Структурирането и ориентацията са недвусмислени; библиографията е точна и прецизна, както и цялостното оформяне и представяне на дисертацията. Обемът е оптимален. Частите са логически и смислово свързани.

Изследването и тезите са оригинални и авторски. Получените резултати са описани и анализирани изчерпателно, доказано е изпълнението на поставените задачи.

Дисертацията представлява принос към изследваната област. Основните констатации са пряко извлечени от практиката и се свързват с

нея. Докторантът е демонстрирал високо ниво на критично мислене към изследвания проблем.

ПРЕПОРЪКИ:

- С оглед на бъдещото публикуване на текста да се отстранят технически, правописни и пунктуационни грешки;
- Има какво да се желае по отошението на качеството на таблиците и изображенията в текста особено на автореферата – от дисертация, посветена на визуалната комуникация, се изисква по-прецизно представяне на визуалните материали.
- Да се засилят авторските тези и изводи, които често „потъват“ зад цитати и позовавания.

ВЪПРОСИ:

- Освен етични правила какви професионални регламентации и професионални стандарти върху работата на фотожурналистите и фоторедакторите трябва да има в новинарската фотожурналистика?
- Къде е границата – изследвания сочат, че повече от половината от новинарските фотографии инсценират понякога снимки, манипулират мястото на действието,

дори използват софтуер за добавяне и премахване на обекти?

- Допустима ли постановъчната фотография в ситуации на конфликти и бедствия и трябва ли билдредакторите да изскват необработените файлове, за да установяват грешки, когато съществуват подозрения за достоверността на снимките?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- С разработената актуална теоретична рамка на обекта на изследване;
- С обобщения механизъм и изследвания процес за манипулативно въздействие на фотографията и нейните елементи;
- С разработената собствена сравнителна типологизация на смисловите аспекти във визуалното съобщение на дезинформацията, пропагандата, PR-а и рекламата;
- С описанията и анализите върху широк спектър манипулативни фотографски техники

настоящият дисертационният труд има определен принос в изследванията по обществени комуникации и информационни науки, по пресфотография и манипулация в комуникацията.

Изведените по-горе приноси моменти на изследването ми дават основание ДА ПОДКРЕПЯ ПРЕД УВАЖАЕМОТО НАУЧНО ЖУРИ ПРИСЪЖДАНЕ НА ИВАН АЛЕКСАНДРОВИЧ ЗАХАРИЕВ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ ПО

3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ – Манипулация в комуникацията за дисертационния труд „Манипулативни техники в езика на фотографията (фотографските знаци и тяхното визуално въздействие при невербалната комуникация)“.

Рецензент:

Проф. д-р Веселина Вълканова

17.12.2022 г.